

משא נרחום

מתורתו של מורנו הרב הגאון רבי נחום שיינין שליט"א

לע"נ הרבנית הצדקנית טובה גיטל בת הרה"צ ר' הלל כהן זצ"ל, שמסרה נפשה על תורת בעלה יבלחט"א

בגדר חיוב בני נח בקיום מצוותיהם

וה' יאיר עינינו לזכות להבין דברי קדשו של המהרש"א, דמה הוא התירוץ שנעמי אמרה לרות דברים אלו, דהיינו שכוונתה שאע"פ שאת מצווה על ע"ז מכח היותך בת נח, עכ"ז באופנים מסויימים יתווסף עלייך איסור נוסף שהוא כאילו עובד ע"ז מחמת היותה בת מלך ותחזור לסורה לחו"ל, זה שייך רק לגבה, ברם בגמ' הרי ילפינן מינה לכל הגרים שבעולם שבאים להתגייר זהו סדר הגירות שמודיעין אותה מצוות חמורות שהן ע"ז, והרי לכל הגרים דעלמא שאין את הסיבות המיוחדות לרות הדרן קושיא לדוכתיה הרי לא נתחייבה בחיוב חדש שלא היתה חייבת בו בזמן היותם בני נח, וא"כ מאי מזהירינן ליה.

ובענינו לא מצאנו יישוב נאות לזה.

ג. עוד צ"ע להבין דברי רש"י בתחלת הפרשה שהקשה דלא היה צריך להתחיל את התורה אלא מ,החדש הזה לכם" (שמות פ' יב' ב') שהיא מצווה ראשונה שנצטוו בה ישראל ותירץ דמשום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים אומרים לאומות העולם שכל הארץ של הקב"ה שהוא בראה ונתנה לאשר ישר בעיניו, כמבואר במדרש תנחומא ישן.

ומאי קשיא ליה לרש"י הרי כפי שעולה מסוגיית הגמ' בסנהדרין נו' ב' בפשטות נצרכה פרשת בראשית כדי להורות ממנה בתורה דבני נח מצווין על שבע מצוותיהן, ולזאת תורה ייקרא שמורה הדרך לילך בה כפי שאסברה לן השפתי חכמים, וא"כ המצוות הראשונות שבתורה נכתבו כבר בתחלת התורה ולכן התחילה התורה כאן בבראשית וצ"ע.

* * *

ד. ואשר יראה לומר בזה דיש לחקור ולהסתפק האם בתורה שנכתבו בה כל המצוות נאמרו שני סוגי ציוויים:

א. ציווי של הקב"ה על תרי"ג מצוות שניתנו לנו לעם ישראל ומכח זה חייבים אנו לשמור ולעשות

ויצו ה' אלוקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל (בראשית פ' ב' פסוק טז)

א. בסנהדרין נו' א' שנינו בבריתא ת"ר שבע מצוות נצטוו בני נח דינים וברכת ה' ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים וגזל ואבר מן החי, ובסוגיית הגמ' שם ע"ב אסברה לן הש"ס איך ילפינן כל ששת המצוות (והמצוה השביעית נלמד ממה שנאמר לנח) שנצטוו עליהם בני נח מהנך קראי שבפרשה זו.

הרי בפשטות חיובם של בני נח בשבע מצוות יסודו מן האמור בתורה בפרשה זו שכאן הרי ציוויים על זה, וזהו המחייבם שהורה להם הקב"ה בתורה את דיניהם.

ב. ולכאורה קשיא קושיא אלימתא מסוגיית הגמ' ביבמות נו' ב' דשם איתא אמר מר גר שבא להתגייר אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר, ומודיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות, מ"ט דאי פריש לפרוש.

ולהלן שם בגמ' ילפינן מקראי פירושן של מצות חמורות דאחת מהן היא איסור עבודת כוכבים, ומייתי שם ראיה ממה דאמרה רות לנעמי כשקבלה עליה להתגייר, „ואלוקיך אלוקי...“, ומזה משמע שהודיעה לה שאם היא מתגיירת יאסר עליה לעבוד ע"ז.

ולמהרש"א שם בחדושי אגדות בד"ה ומודיעין להן מצות חמורות נראה דהוי קשיא ליה קושיא אלימתא, מה שייך ואמאי בעי כלל להודיע לה שאם תתגייר תהיה אסורה בע"ז, אטו אם לא מתגיירת ונשארת גויה האם אינה מצווה על איסור ע"ז? ואיזה קבלה היא צריכה לקבל עליה על זה הואיל והיא עומדת ומוזהרת על זה גם בתור גויה.

ותירץ וז"ל: ואפשר דאמרה לה לפי שבת מלכים את ותחזור לסורך מארץ ישראל לחו"ל, – כאילו עבדת עבודה זרה, כמוש"כ בדוד כי גרשוני היום מהסתפח בנחלת ה' עכ"ל.

לאו"ח שקיל וטרי במחלוקת הראשונים בהא דפטרינן אליבא דרבי יהודה דסומא פטור מכל המצוות שבתורה, והעלה דאפשר דוקא ממ"ע פטור אבל לא מלאווין.
ורבים חלקו על שיטה זו וס"ל דסומא פטור אף מלאוין ולא רק ממ"ע.

והעלה המנ"ח במצוה כו' אות ג' חדוש דאף אם נאמר דר"י פוטר אפי' מלאוין מ"מ אותן המצוות שב"ג מוזהר מוזהר גם סומא.

וטעמיה דאע"פ דלפי הדרש התורה לא חייבה אותו בסיני בכל המצוות של ישראל, אבל לא ייתכן שיש להקל עליו בדברים כאלו שהיה חייב קודם מתן תורה, דהרי הדבר ברור דב"ג בכל מצותיו חייב אפי' כשהוא סומא, דהמיעוט דקרא דדריש ר"י בהחובל היינו רק לגבי ישראל אבל לא בב"ג.

א"כ בשבע מצוות של ב"ג מוזהר גם הסומא. עכת"ד.

ח. אך לפי האמור לעיל הרי אין כל שייכות בין שבע מצוות של בן נח לתרי"ג מצוות שנצטוו בו ישראל דלאו חד תכסיסא הוא בכלל, דשבע מצוות בני נח כאמור אינן כלל חלק ממצוות התורה, אלא גוונא אחרינא הוו דחיובם הוא רק מחמת מש"כ הרמב"ם, שכולן קבלה הן בידינו ממש רבינו, והדעת נוטה להן."

דאין תרי"ג מצוות השלמה לשבע מצוות בני נח וכמובן בפשטות בס"ד.

* * *

ט. ובשולי הדברים מצאנו לנכון ליישב הערה נוספת, דלכאורה חומש בראשית הוזכרו בו עוד שתי מצוות עשה, מצוות מלה ואיסור גיד הנשה (ולדעת הגאונים דיחידאה הם דס"ל דשבעת ימי האבילות כולן מן התורה הן ולא רק יום מיתה וקבורה הוא מן התורה דילפינן מיוסף, ויעש לאביו אבל שבעת ימים" בפ' ויחי).

ולפ"ז שוב הדרא הקושיא לדוכתא על דברי רש"י בריש פרשתינו דהמצווה הראשונה היא החודש הזה לכם שבחומש שמות, והרי בחומש בראשית נכתבו המצוות הנ"ל שהזכרנו שהם גם לישראל.

י. אך האמת דכבר אנהיר לן הרמב"ם בפיה"מ לחולין פ' גיד הנשה משנה ו' וז"ל:

ושים לבך לכלל הגדול הזה המובא במשנה זו והוא אמרם מסיני נאסר, והוא שאתה צריך לדעת שכל מה שאנו נוהרים ממנו או עושים אותו היום אין אנו עושים זאת אלא מפני צווי ה' על ידי משה, לא מפני

ולקיים את תרי"ג מצוות.

ב. סוג שני שהוא נפרד בו ניתנו בתורה הציווים על בני נח וסיבת חיובם לשומרם הוא מכח מה שנצטוו על כך בתורה להדיא.

או דלמא כיון דאיתא מקרא מלא להדיא בתורה דמפורש בו, "תורה צוה לנו משה" הרי שגדר חיובי התורה שצוה משה מפי הקב"ה מכח זה רק אנו בני ישראל מצווין במאי דכתיב בתורה שהיא תורה המורה לנו מה לעשות (וכפי שהשריש לן בעל השפתי חכמים דלשון, "תורה" הוא שהתורה מצווה לנו מה לעשות מלשון הוראה).

ה. ועל שני הצדדים שבספק זה אנהרינוהו לעיינין הרמב"ם בפ' ט' מהל' מלכים הלכה א' לאחר שנאמר בתחלת דבריו על ששה דברים נצטווה אדם הראשון ומנה את ששת הדברים ואחרי זה כתב וז"ל:

אף על פי שכולן קבלה הן בידינו ממש רבינו והדעת נוטה לזה, – מכלל דברי התורה יראה שעל אלה נצטווה... ע"כ.

חדית לן הרמב"ם חדוש גדול מאד בפשט דברי הגמ', שלא כפי שהנחנו בתחלה דמאי דילפינן בגמ' (סנהדרין נו' ב') חיובם של בני נח בשבע מצוותיהם הוא ציווי מפורש וזהו יסוד חיובם, אלא לדעת הרמב"ם יסוד חיובם הוא בגלל שקבלה הן בידינו ממש רבינו והדעת נוטה להן, והפשט בגמ' זו הוא דזה הוי רק כאסמכתא אבל לא שזהו מקור יסוד החיוב שלהם.

ו. ולפ"ז מיושב מה שהקשינו על רש"י מאי קשיא ליה אמאי פתחה התורה בפרשת בראשית ולא בחומש שמות בפרשת החודש הזה לכם שהיא מצוה ראשונה שנצטוו בה ישראל.

והקשינו דהא נצרכה התורה להתחיל מבראשית בכדי שיהיה כתוב בתורה הציווי לבני נח על שבע מצוותיהן.

ברם לפי דברינו ניחא מאד דכל פרשת בראשית ונח שבה נאמרו המצוות של בני נח אין שם גוף יסוד חיוב מצוותן של בני נח, דזה לא נלמד כלל שזה הוא מה שמחייבם לקיים את מצוותיהן, אלא רק כפי שכתב הרמב"ם, "אף על פי שכולן קבלה הן בידינו ממש רבינו והדעת נוטה להן", וא"כ ניחא מאד מה דהקשה רש"י.

* * *

ז. ולפי היסוד שהנחנו כאן בס"ד נראה דיש לדון בחדושו הגדול של המנ"ח. דהנה הפמ"ג בפתחה

המצות. ע"כ.

יא. הרי לנו דבכל חומש בראשית כל המצות המנויות שם אין בהן משום ציווי לנו לישראל ואין לנו מחוייבין לקיימן מחמת שנאמרו בחומש זה. וא"כ הקשה רש"י שפיר דכיון דאמרינן „תורה צוה לנו משה“, הרי כל מה שנוגע למצות של כלל ישראל המצוה הראשונה שכתובה בתורה שהיא היא המחיבת את עם ישראל היא מצות „החדש הזה לכם“. ומישוב שפיר.

שה' צוה בכך לנביאים שקדמוהו, דוגמא לכך אין לנו אוכלים אבר מן החי לא מפני שה' אסר על בני נח אבר מן החי, אלא מפני שמשה אסר עלינו אבר מן החי במה שנצטווה בסיני שישאר אבר מן החי אסור. וכן אין לנו מלים בגלל שאברהם מל את עצמו ואנשי ביתו, אלא מפני שה' צונו על ידי משה להמול כמו שמל אברהם עליו השלום, וכן גיד הנשה אין לנו נמשכים בו אחרי אסור יעקב אבינו אלא צווי משה רבינו, הלא תראה אמרם שש מאות ושלוש עשרה מצות נאמרו לו למשה בסיני, וכל אלה מכלל